

Cumhuriyet Döneminde Denizli’de Eğlence Hayatına Bir Bakış

Ercan Haytoğlu*

ORCID: 0000-0001-5910-6617

Funda Akoğlu**

ORCID: 0000-0003-0036-1255

Öz

Kentlerin, sakinlerine sağladıkları avantajlardan biri de eğlence hayatı olmuştur. Denizli’de Cumhuriyetin ilanı ile görülen sosyal gelişme eğlence mekanlarında artışa neden olmuştur. Denizli eğlence mekanlarının başında kahveler gelmiş, kahvelere erkekler giderken çay bahçelerine ailece gidilmiştir. Bütün Denizlililerin toplandığı Hıdırellez günleri sosyalleşmenin ve eğlencenin simgesi haline gelmiştir. Denizli’de 1928’teaçılan sinema ve 1930’larda başlayan tiyatro faaliyetleri Denizli halkı tarafından çok rağbet görmüştür. 1960’lara gelindiğinde sinemaya düşkünlük o denli artmıştır ki hayatın vazgeçilmezleri arasında yer almıştır. 1980’lerde küreselleşme dalgası ile eğlence mekanlarında artış yaşanırken, televizyon nedeniyle sinemaya olan ilgi giderek azalmıştır. Tiyatroya olan rağbet ise 1980’lerde de devam etmiştir. Günümüzde Denizlililer başta tiyatro ve sinema olmak üzere pek çok eğlenceye rağbet göstermektedirler.

Anahtar Kelimeler: Denizli, Eğlence, Sosyal Hayat, Sinema, Tiyatro

Gönderme Tarihi: 31/03/2021

Kabul Tarihi:29/05/2021

* Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Denizli-Türkiye, ehayt@pau.edu.tr

**Doktora Öğrencisi, Pamukkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Denizli-Türkiye, fakoglu12@posta.pau.edu.tr

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz:

HAYTOĞLU, E. ve AKOĞLU, F., ‘Cumhuriyet Döneminde Denizli’de Eğlence Hayatına bir Bakış’, *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, C. 8, S. 3, 2021, s.1087-1116.

An Overview of Entertainment Life in Denizli in The Republican Era

Ercan Haytoğlu*
ORCID: 0000-0001-5910-6617

Funda Akoğlu**
ORCID: 0000-0003-0036-1255

Abstract

One of the advantages that cities provide to their residents has been the entertainment life. The social development seen with the proclamation of the Republic in Denizli caused an increase in entertainment venues. Cafes were the leading entertainment venues in Denizli, while the man went to the cafes, the families went to the tea gardens. The days of Hıdırellez, when all the people of Denizli gathered, became the symbol of socialization and entertainment. The cinema that opened in 1928 and the theater activities that started in the 1930s in Denizli were very popular with people of Denizli. When it comes to the 1960s, the fondness for cinema increased so much that it became one of the indispensables of life. While there was an increase in entertainment venues with the globalization wave in the 1980s, the interest in cinema gradually decreased due to television. The demand for the theater also continued in the 1980s. In the present day, the people of Denizli are in demand for many entertainments, especially theater and cinema.

Keywords: Denizli, Entertainment, Social life, Cinema, Theater

Received Date: 31/03/2021

Accepted Date: 29/05/2021

---

*Professor, Pamukkale University Faculty of Arts and Sciences Department of History, Denizli-Turkey, ehayt@pau.edu.tr

**PhD Student, Pamukkale University Faculty of Arts and Sciences Department of History, Denizli-Turkey, fakoglu12@posta.pau.edu.tr

You can refer to this article as follows:

HAYTOĞLU, E. ve AKOĞLU, F., ‘Cumhuriyet Döneminde Denizli’de Eğlence Hayatına bir Bakış’, *Academic Journal of History and Idea*, Vol. 8, Issue 3, 2021, p.1087-1116.

Взгляд на развлекательную жизнь в Денизли в эпоху республиканцев

Эрджан Хайтоглу*

ORCID: 0000-0001-5910-6617

Фунда Акоглу**

ORCID: 0000-0003-0036-1255

Резюме

Одним из преимуществ, которые города предоставляют своим жителям, является развлекательная жизнь. Социальное развитие, наблюдаемое с провозглашением республики в Денизли, привело к увеличению количества развлекательных заведений. В начале развлекательных заведений в Денизли на первый план вышли кафе, в то время как мужчины ходили в кафе а в чайные сады ходили семей. Дни Хыдыреллеза, когда собираются все люди Денизли, стали символом общения и развлечений. Кинотеатр который открылся в 1928 году в Денизли и театральная деятельность начавшаяся в 1930-х годах, пользовались большим спросом у жителей Денизли. Когда дело доходит до 1960-х годов, любовь к кино настолько возросла, что он стал одним из незаменимых предметов жизни. В то время как с волной глобализации в 1980-х годах количество развлекательных заведений увеличивалось, интерес к кино постепенно снижался из-за телевидения. Спрос на театр сохранялся и в 1980-е годы. Сегодня жители Денизли востребованы во многих развлечениях, особенно в театре и кино.

Ключевые слова: Денизли, Развлечения, Социальная жизнь, Кино, Театр

Получено: 31/03/2021

Принято: 29/05/2021

---

*Профессор, Исторический факультет Университета Памуккале, Факультет искусств и наук, Денизли-Турция, ehayt@pau.edu.tr

**Аспирант, Исторический факультет Университета Памуккале, Факультет искусств и наук, Денизли-Турция, fakoglu12@posta.pau.edu.tr

Ссылка на статью:

HAYTOĞLU, E. ve AKOĞLU, F., "Cumhuriyet Döneminde Denizli'de Eğlence Hayatına bir Bakış", *академическая история и мысль*, Т.8, NO.3, 2021, С.1087-1116.

Giriş

Nüfusunun büyük bölümünün ticaret, sanayi ve hizmet alanlarında geçimini sağladığı, toplumsal ve kültürel örgütlenmenin gözlendiği yerleşim alanları “kent” olarak nitelendirilmektedir.¹ Kentler, toplumsal açıdan birlikte yaşama ihtiyacının bir gereği olarak ortaya çıkmıştır. İnsanların günlük gereksinimlerinin yanında eğitim, sağlık, barınma ve sosyal aktivite gibi pek çok ihtiyaçta kentlerde karşılanmaktadır.² Bu açıdan her kent kendi kültürüne dayalı bir kimlik oluşturmaktadır. Yalnızca fiziksel bir mekân olmayan kentler, sosyal ve kültürel yapılarıyla bir bütün oluşturarak, mekânsal, kültürel ve işlevsel özellikleri sayesinde kendilerine bir kimlik oluşturup diğer kentlerden ayrılma çabası içerisine girmektedirler. Oluşturulan kent kimliği, tıpkı kent gibi sürekli değişip gelişen dinamik bir unsurdur.³ Bu açıdan yerleşim yerinin kent niteliği taşıyabilmesi için çevresini cezbeden bir merkez olması gerekmektedir. Kent, ekonomik, siyasi ve kültürel faaliyetlerin gerçekleştirilebildiği bir alan olarak sakinlerine eğitimsel ve bilimsel faaliyet gerçekleştirme olanağı sunarken, eğlence ve dinlenmeye yönelik imkanlar da sunmalıdır.⁴

Eğlence denilince ilk akla gelen genelde neşe ve coşku içerisinde geçirilen vakittir. İnsanoğlu yüzyıllardan beri eğlence ögesiyle iç içe var olmuştur. Nitekim eğlence, toplumun kültürel öğelerini içerisinde barındırırken toplum içerisinde kültürü yayma ve yaşatma aracı olarak da kullanılmıştır.⁵ Özünde toplumların uzlaşma alanı olan eğlence, zamanın dışında bir zaman dilimi olarak da karşımıza çıkmıştır. Öyle ki neyin nasıl kutlanacağına dair toplumların ortak düşüncesinin ifadesi olmuştur.⁶ Böylece eğlenceler, toplumdaki değişmelerin kolaylıkla

---

¹ Mehmet Yahyagil, “Kentlerin Kültürün Gelişmesindeki Etkileri”, *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, S. 25, 1998, s.105.

² Ahmet Güven, “Kent, Kentleşme ve Kentsel Yönetim İhtiyacı”, *Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives*, 2016, s.21.

³ Gizem Erdoğan, “Denizli Kent Kimliği Bileşenleri”, *Kent Akademisi (Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi)*, C.11, S.3, 2008, s.459-460.

⁴ Özkan Açıkgöz, “Şehir, Şehir Toplumu ve Şehir Sosyolojisi”, *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, S. 35, 2007, s.69.

⁵ Hulusi Alkan, ‘Popüler Kültür ve Eğlence Hayatı, Ankara’nın Eğlence Hayatı Üzerine Sosyo-Kültürel Bir İnceleme’, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008, s.35-37.

⁶ Arzu Öztürkmen, *Zamanı Eylemek, Eğlenmek: Cumhuriyet Dönemi Eğlence Biçimlerini Yeniden Düşünmek 75 Yılda Değişen Yaşam Değişen İnsan: Cumhuriyet Modaları*, Türkiye İş Bankası-Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 1999, s.179.

belirlenebileceği alanlardan biri iken, aynı zamanda kültürel kimliğin oluşturulup yaşatıldığı ortamlardan biridir.⁷ Aynı zamanda gülmenin de bir çeşidi olan eğlence, insanların sıkıldıkları ya da bunaldıkları resmi hayatlarından da kaçış anıdır.⁸ Özellikle kent insanı geçirdiği yoğun günlerin üstesinden gelebilmek için eğlenceye ihtiyaç duymuştur. Çünkü kentlerdeki yüksek tempolu yaşam, hareket halinde olan ve kalabalıklar içerisinde yolunu bulmaya çalışan kentliyi adeta tüketmiştir. Bu açıdan eğlence önem arz ederken, insan yaşantısının bileşenlerinden biri olarak zamanla kendi çalışanlarına ve ilişki ağına sahip bir endüstri haline gelmiştir.⁹

Türklerin eğlenceye yatkın bir millet olduğu farklı zamanlarda kaleme alınmış eserlerde yer alan ifadelerde kendisini göstermiştir.¹⁰ Tarih boyunca Türkler arasında köy meydanı, avlu, sokak arası, piknik ve mesire yerleri gibi açık eğlence mekanları en çok tercih edilen alanlardan olmuştur.¹¹ Öyle ki neşeli ve eğlenmeyi seven bir millet olarak tarif edilen Türkler, Anadolu Selçuklu Devleti Dönemi'nde de cirit, avlanma, ok atma gibi oyunların yanında gösteri, ziyafet ve gezinti gibi eğlence türlerini hayatlarının bir parçası yapmışlardır.¹² Cumhuriyet dönemi de bu açıdan Türk kültürü için katkı sağlayıcı unsurların başında gelmiştir.¹³

Cumhuriyet dönemi eğlence biçimleri genel olarak 1920'lerden itibaren yaşanan sosyal değişime paralel olarak farklı görüntüler sergilemiştir. Genel olarak mütevazı, Batılı eğlence biçimlerine yeni yorumlar getiren ve geleneksel eğlence biçimlerini ise hızla dönüştüren bir yapıya sahip olmuşlardır. Düğün, açık havada yemek, sahilde gezinti gibi köklerini geleneksel eğlence türlerinden alan bazı eğlence türleri Cumhuriyetin ilanı ile yeniden yorumlanmıştır. Bunların yanında Cumhuriyet kültürüne özgü yeni eğlence alanları da topluma kazandırılmaya çalışılmıştır. Öyle ki balolarda amaç eğlenmekten çok topluma

---

⁷ Özge Öztekin, "Cumhuriyet Dönemi Türk Eğlence Kültürü", *Milli Folklor (Üç Aylık Uluslar Arası Halk Bilim Dergisi)*, C.9, S.66, 2005, s.133-136.

⁸ H. Alkan, *a.g.e.*, s.35-37.

⁹ Elif Ceylan, "Eğlence ve Kültür Tüketiminin Kent ve Kırsal Toplumlarında Sosyo-Ekonomik Statü Grupları Bağlamında Değerlendirilmesi", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2020, 29-30.

¹⁰ Örneğin Kaşgarlı Mahmud'un eserinde geçen "ırgattı" kelimesinde vermiş olduğu bilgide, XI. yy. öncesinden beri Türklerde bayramın sevinç ve eğlence günü demek olduğu ve bu zamanlarda her şeyin ışık ve çiçeklerle bezenip süslendiği ifade edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Mehmet Ersan, "Türkiye Selçuklularında Halkın Eğlence Hayatı", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C.21, S.2, Aralık 2006, s.80.

¹¹ Ö. Öztekin, *a.g.m.*, s.133-136.

¹² M. Ersan, *a.g.e.*, s.77-78.

¹³ Ö. Öztekin, *a.g.m.*, s.133-136.

yeni eğlenme türlerini göstermek olmuştur. Cumhuriyet, yeni kamusal eğlence biçimlerini halk içinde yaymayı kendisine bir görev olarak belirlemiştir.¹⁴

Denizli kent dokusunda meydana gelen değişiklikler Cumhuriyetin ilk yılları ile kendisini göstermeye başlamıştır.¹⁵ Öyle ki Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde sosyal hayata yönelik inkıpların da hız kazanması ile Denizli'de dikkat çekici değişiklikler yaşanmıştır. Cumhuriyet ile gelen yasal düzenlemeler ve çağdaş eğitim gibi unsurlar, geleneksel toplum hayatının kırılmasını sağlarken yeni bir dönüşüm ve gelişimin fitilini ateşlemiştir. Denizlililer kendi hayat tarzlarını devam ettirirken modernleşmenin etkisiyle yeni bir toplum hayatının kurallarını benimsemişlerdir. Bunun sonucu olarak Denizli merkezi ve çevresinde yavaş fakat yeni bir hayat biçimi doğmuştur.¹⁶

Cumhuriyet dönemiyle Denizli ekonomi hayatında yaşanan gelişmeler çeşitli hizmet kurumlarının çoğalmasına ve kent olgusunun artmasına neden olmuştur¹⁷. Öyle ki kentin dış görünüşünde ve halka sunulan uygarlık hizmetlerinde büyük gelişmeler yaşanmıştır.¹⁸ Dönemin valisi Ahmed Mithat Beyin katkılarıyla Nisan 1927'de Himaye-i Etfal (Çocuk Esirgeme Kurumu) yararına eğlence amaçlı Denizli'de ilk kez bir balo düzenlenmiştir.¹⁹ 1928'e gelindiğinde başta sinema olmak üzere pek çok kültür ve eğlence mekânı açılmıştır.²⁰

1-Denizli'de Sosyal Hayat

1930'lara gelene kadar halen büyükçe bir köy görünümüne sahip olan Denizli'de yeterli eğlence mekanları bulunmamaktadır.²¹ Bu nedenle gençlerin en çok kullandıkları eğlence mekanları "kızan odaları" olmuştur. Özellikle uzun kış geceleri ve iş vaktinden arta kalan günlerde bu odalarda toplanan genç ve genelde bekar erkekler, çeşitli eğlenceler düzenlemiştir. Zamanlarını çeşitli oyunlar oynayarak geçiren Denizlili erkekler; bağlama, saz ve dümbelek gibi çeşitli müzik aletleri eşliğinde orta oyunu sergilemişlerdir. Aşık Garip,

¹⁴ A. Öztürkmen, a.g.m., s.181-184.

¹⁵ Mehmet Ali Uysal, *Her Yönü İle Denizli Kazası*, Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Denizli 2016, s.200.

¹⁶ Tahir Kodal, *Cumhuriyet Döneminde Denizli (1923-1938)*, Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Denizli 2015, s.118.

¹⁷ T. Kodal, a.g.e., s.118.

¹⁸ 1967 *Denizli İl Yıllığı*, Ay Yıldız Matbaası, Ankara 1968, s.139.

¹⁹ Balo; Doktor Kemal Şakir, Doktor Feslioğlu, Ali Rıza Bey, Eczacı Kadri Özbaş, Avukat Kemal İybar, Avukat Sait Takaltlı, Öğretmen Mehmet Ali Bey, Öğretmen Nâfi Bey ve Öğretmen Nesimi Bey tarafından düzenlenmiştir. Salih Göçgün, *Cumhuriyet Döneminde Denizli'nin Spor ve Kültür Tarihiçesi*, (Haz. Önder Göçgün), Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Denizli 2014, s. 32-33.

²⁰ T. Kodal, a.g.e., s.118-119.

²¹ Pınar Savaş Yavuzçehre, *Kentsel Mekânda Değişim Denizli*, Denizli Belediyesi Kültür Yayınları, Denizli 2011, 172-173.

Köroğlu, Aşık Kerem gibi halk ozanlarının manzumelerini ezberleyip türküler maniler eşliğinde söyleyerek eğlenmişlerdir. Büyük bir ustalıkla sergiledikleri zeybek oyunları da bu gecelerin vazgeçilmezi olmuştur.²²

Eğlence mekânlarında görülen yetersizlik özellikle erkeklerin bekar evlerinde ya da kent dışındaki sapa yerlerde toplanmalarına neden olmuştur. İçkili toplanmaların *yanında* “*çerezli, çaylı, kahveli, oyunlu ya da iddialı muhabbetler*” şeklinde adlandırdıkları eğlence toplantıları düzenlemişlerdir. Yakın arkadaşların bir araya geldiği çerezli muhabbetlerde; fındık, fıstık, leblebi, üzüm, yemiş gibi kuru çerezlerin yanında askerlik, av, gençlik hatıraları ile masallar anlatılmıştır. Çaylı, kahveli ve oyunlu muhabbetlerde adından da anlaşılacağı üzere bolca çay ve kahve tüketilirken; mendil, iskambil ve tombala oyunları oynanmıştır. Kesinlikle içkisiz olan iddialı muhabbetlerde ise şekersiz tahinin leblebi ile su içilmeden yenmesi gibi özellikle tatlılar üzerinden iddiaya girilmiştir. Bolca çekirdeksiz kuru üzümün kabuksuz fındıkla birlikte yenmesi ya da bolca pekmez ve tahinin tüketilmesi gibi iddialarda sıkça gerçekleştirilmiştir. İddia sırasında su, kahve ve ayran gibi içeceklerin içilmesine kesinlikle izin verilmemiştir. Eğlence olarak yapılan bu iddialardaki asıl amaç kişinin sağlam ciğere ve mideye sahip olduğunu herkese gösterme isteği olmuştur. Birkaç saat süren bu muhabbetlerin tadı günlerce devam etmiş, eğlencelerde yaşananlar çevrede en çok konuşulan konuların başında gelmiştir.²³

Erkeklerin sıkça eğlence ve dinlenme yeri olarak kullandıkları mekanlardan biri de özellikle Delikliçınar²⁴, Kayalık ve Çaybaşı civarında bulunan kahveler olmuştur. Çarşıdan akşamüstü evine dönmekte olan tüccar ve esnaf özellikle Delikliçınar kahvelerinde dinlenip eğlenerek evinin yolunu tutmuştur. Hiç şüphesiz bu kahveler içerisinde en ünlü olanı “Meserret Kahvesi”dir. Öyle ki işçiler, ustalar, dostlar, ahabaplar dertleşmek, konuşmak için burada buluşmuşlardır. Çok kalabalık olan bu kahvelere ikindiye kadar evinden çıkmayanlar bile biraz eğlenmek için uğramışlardır. Delikliçınar meydanı; kahve ve gazinoların, otellerin,

²² Şükrü Tekin Kaptan, “Denizli’de Adet ve Gelenekler” *Merkez Efendi Sempozyumu*, Şafak Basımevi, Manisa 1988, s.299-300.

²³ Cevdet Şemsioğlu, *20. Yüzyıl Başlarında Denizli*, Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Denizli 2016, s.116-118.

²⁴ Denizli’nin bir semt ve mahalle adı olan “Delikliçınar” ismini yüzlerce yıllık kocaman ortası delik bir çınar ağacından almıştır. Ortası devasa büyüklükte olan bu koca çınar ağacı 1913’te yol genişletilmesi çalışmaları esnasında kesilmiştir. M. A. Uysal, *a.g.e.*, s.335.

hanların, hamamların, tatlıcılarının, berber, kasap, oduncu kömürcü gibi dükkanlarla sinema ve tiyatronun toplandığı geniş bir uğrak alanı olmuştur.²⁵

Kahveleriyle meşhur olan başka bir alan da Delikliçinar'dan daha geniş alana sahip Kayalık Mevkii'dir. Her biri bir buçuk iki metre çapında yaklaşık on beş yirmi metre uzunluğunda toplam üç çınarın gölgesinde, meydanın her iki tarafına yayılan kahveler Denizli halkının dinlenme ve eğlenme mekanlarından biri olmuştur. Halk, yazın koyu gölgede sabah işe giderken akşamüstü işten dönerken kahvelerde yorgunluk kahvesi içmişlerdir. Kahvelerde katıksız dibek kahvesinin kokusu eşliğinde, kimi sandalye üzerinde oturarak kimi de sandalyeyi tercih etmeyerek özel yapılmış yer sedirleri üzerinde sohbet etmişlerdir. Denizli'nin en kalabalık mekanlarından biri olan Çaybaşı mahallesinde ise Cami Kahvesi, Muhaciroğlu Kahvesi'ni işleten Abdurahman'ın Kahvesi ve Kahveci Şakir'in Kahvesi uğrak yerlerinin başında gelmiştir. Hepsi birbirine benzeyen bu kahvelerin kenarlarında sedirler ve hasır iskemleler yer alırken kışın ortaya bir soba da kurulmuştur. Karlı ve yağmurlu havalarda tıka basa olan bu kahveler yazında insanların sohbet ettiği, akranları ile buluştuğu eğlence mekanlarından olmuştur. Ayrıca Çaybaşı mahallesinde bulunan Türk Ocağı binasında fener alayları tertip edilip meşaleler yakılarak eğlenceler düzenlenmiştir.²⁶

Eğlence hayatının vazgeçilmezlerinden sayılan futbolla Denizli 1922'de tanışmıştır. Öyle ki Denizli'nin ilk futbol kulübü, Veteriner Hekimi Kenan Bey, Eczacı Kadri Özbaş Bey, Öğretmen Şemsi Bey, İdare Memuru Mustafa Nail Bey ve Öğretmen Hamdi Bey tarafından 17 Eylül 1922'te Çaybaşı mahallesinde Türk Ocağı binasında "İdmanyurdu" adıyla kurulmuştur.²⁷ Denizli'ye ilk futbol topu 24 Eylül 1922'de gelirken "Kadir Abbanoğlu, Kadri Özbaş, Öğretmen Nesimi Bey, Öğretmen Murad Bey, Rıza Özbay, Acemoğlu Rıza Bey, Fehmi Bey, Vasfi Bozkaya ve Öğretmen Nevzat Bey" ilk futbol oyuncuları olmuştur. İdmanyurdu kulübü, 1 Ekim 1922 Cuma günü davul zurna şenlikleri içerisinde faaliyetlerine başlamıştır. Ancak İdmanyurdu'nun kuruluşu kentteki önemli tartışma konularından biri haline gelmiştir. Bazı futbolcuların aileleri bu oyunu "günah" sayarak karşı çıkmıştır.²⁸

Numene-i Terakki Mektebinde Beden Eğitimi Öğretmeni olan Nâfi Yaman'ın yardımıyla Aralık 1922'de Denizli'de ilk futbol ayakkabıları kullanılmaya başlanmıştır. Nâfi

²⁵ M. A. Uysal, *a.g.e.*, s.334-335.

²⁶ M. A. Uysal, *a.g.e.*, s.334-335.

²⁷ Hüdaverdi Akbeyik, *Yaşayanlar Gözüyle Denizli*, Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Denizli 2019, s.58.

²⁸ Önder Göçgün, "1922'den 1960'lı Yıllara Uzanan Çizgide: Denizli'nin Futbol Tarihi", *Geçmişten Günümüze Denizli Dergisi*, S.28, Denizli 2011, s.6-7; S. Göçgün, *a.g.e.*, s.20.

Yaman, 1923'te Numune-i Terakki Mektebinde "Talebe Gücü" adıyla ilk öğrenci takımını kurmuştur. Ardından Talebe Gücü ile İdmanyurdu arasında yapılan maç, Denizli'deki gençler arasında futbola olan ilginin artmasına neden olmuştur. Aileler bu durumdan memnuniyetsizken Nâfi Yaman bazı ailelerin evlerine bazılarının da dükkanlarına giderek bu eğlenceli sporun gençler için faydalarını saatlerce anlatmıştır. Nâfi Yaman'ın çabaları sonuç vermiş ve futbol Denizli'de her geçen gün daha çok yayılarak benimsenmiştir. Öyle ki Denizli'de Gençlerbirliği ve Sarayköy Gençlik Kulübü gibi yeni kulüpler kurulmuştur. Talebe Gücü ile Sarayköy Gençlik Kulübü arasında yapılan maçı Talebe Kulübü kazanırken maç dönüşünde akşam çay ziyafeti verilmiştir. Ayrıca eğlenceler tertip edilerek tombala oynanmıştır.²⁹

Denizli futbolunun dışarı ile ilk teması Uşak Karması ile olurken, maç Çivril'de oynanmıştır. Tellâl aracılığı ile maça çağrılan Çivrililer futbolu çok sevmiş ve hemen o gün Çivril'de "Yeşilova Kulübü" nü kurmuştur.³⁰ Denizli Karması, 1926'ta İzmir'in en güçlü on takımından biri olan Altay Kulübünü 1-0 yenmeyi başarmıştır.³¹ 1927'ye gelindiğinde Denizli'nin futboldaki başarılarının da sayesinde Denizli halkı futbolu önemli eğlence araçlarından biri olarak görmeye başlamıştır. Bu durum Mart 1927'de Gençlerbirliği ile Talebe Gücü arasında yapılan maçta stadyumun çok kalabalık olmasından da anlaşılmıştır. Öyle ki trampet ve boruların eşliğine "Yaşa, varol... Varol, yaşa...yaşa yaşa..." sesleri sahayı yerinden oynatmıştır.³²

Kulüplerin ilk paralarının ve malzemelerinin bitmesiyle 1928'te sıkıntı yaşanmaya başlanmıştır. Öyle ki yeterli ayakkabıya bile sahip olamayan oyuncuların topları sık sık patlarken maddi zorluklar nedeniyle değiştirilememiştir. Yaşanan zorlukların çözümü olarak Denizli Halkevi Spor Şubesi'nin faaliyete geçirilmesine karar verilmiştir. Bu durum Halkevi başkanı Fahri Akcakoca'ya bildirilmiştir. Böylece maç günlerinde bütün kulüpler ayakkabı ve topu Halkevinden temin etmeye başlamıştır.³³

Mali sıkıntılar çeken kulüplere para toplayabilmek amacıyla 1928'te Çocuk Esirgeme Kurumunun da katkılarıyla Denizli'de at koşuları düzenlenmeye başlanmıştır. Böylece eğlence hayatının unsurlarından olan binicilik sporu Denizli halkına tanıtılarak sevdirelmıştır.

²⁹ Ö. Göçgün, a.g.m., s.7-8; S.Göçgün, *age.*, s.21-23.

³⁰ Ö. Göçgün, a.g.m., s.8.

³¹ Seren Er, "Denizli'mizde Bir Zamanlar Futbol" *Geçmişten Günümüze Denizli Dergisi*, S.28, Denizli 2011, s.12.

³² Ö. Göçgün, a.g.m., s.9.

³³ Ö. Göçgün, a.g.m., s.10; S.Göçgün, *a.g.e.*, s.38-39.

Bir ay önce at koşularının yapılacağı tellâl ile Denizli halkına duyurulurken koşular kent dışından da büyük ilgi görmeyi başarmıştır. Öyle ki Aydın, Burdur ve Nazilli'den pek çok kişi atlarını yarışa sokabilmek için başvuruda bulunmuştur. Üç bin metredeki koşuya on tay katılırken birinciliği Çerkez Mehmet'in "Rüzgar" isimli tayı almıştır.³⁴

Spor faaliyetlerine ve kulüplere gelir elde etmek amacıyla Mayıs 1931'de Denizli'de büyük bir garden – parti düzenlenmiştir. Halk tarafından çok bilinmeyen garden - parti için uzun bir hazırlık devresi ve geniş bir propaganda yapılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda tahmin edilemeyecek kadar çok sayıda davetlinin katılımı sağlanmıştır. Öyle ki başta Vali Halit Aksoy olmak üzere milletvekillerinden Kazım Samanlıoğlu, Nail Küçüka, Hamdi Berkman ile kentin önde gelenleri, mülki yöneticiler ve Denizli sosyetesini partiyi doldurmuştur. Göz doldurucu bir büfeye sahip olan partide dans gösterileri yapılırken, piyango çekilişi gibi gösteriler de düzenlenmiştir.³⁵

Eğlence unsurlarından biri olan bisiklet sporunun Denizli'de popüler hale gelmesi 1931'da Ankara Muhafızgücü Bisiklet Takımı'nın Denizli'yi ziyaret etmesiyle gerçekleşmiştir. Muhafızgücü bisikletçileri, dönemin bisiklet meraklısı Rıza Akan ve Halit Lengerli gibi kişiler tarafından Sarayköy'de karşılanmıştır. Böylece Sarayköy'den Denizli'ye bisiklet ile gelirken yolda yapılan yarışı Halit Lengerli kazanmıştır. Ankara Muhafızgücü bisikletçileri şerefine Fahri Akcakoca tarafından ziyafet düzenlenmiştir. Ertesi gün Afyon'a gitmek için yola çıkan Muhafızgücü başkanı: "*Sizde klas bisikletçi olabilecek gençler var. Bunları çalıştırın. İçlerinden Türkiye Şampiyonu bile çıkabilir.*" demiştir. Böylece Rıza Akhan, Denizli'de bisiklet için gönülleri toplayarak çalıştırmaya başlamıştır. Ayrıca bu sporun gelişmesi ve tüm Denizli halkına yayılması için Denizli'nin pek çok ilçesinin bisiklet ile dolaşılmasına karar verilmiştir. Bisiklet ekibi, 15 Ağustos 1931'de Halkevi bandosunun uğurlamasıyla Çamlık'tan Kızılcabölük'e doğru yola çıkmıştır. Tavas, Acıpayam ve Çivril gibi ilçelerde bando ile karşılanan ekibe halk büyük rağbet göstermiştir. Örneğin Acıpayam'da onların adlarına özel eğlenceler tertiplenirken Çivril de çok büyük bir halk kalabalığı yolu doldurarak onları büyük bir coşkuyla karşılamıştır. Akşam olunca onların adına ziyafet verilerek eğlenceler düzenlenmiştir. Halkın büyük rağbet gösterdiği bu bisiklet turu sekiz gün sonra 22 Ağustos 1931'de son bulmuştur. Son gün Buldan'dan törenle ayrılan ekip, Denizli'de Vali Halit Aksoy, Halkevi başkanı Fahri Akcakoca, Jandarma Komutanı ve

---

³⁴ Ö. Göçgün, *a.g.e.*, s.40.

³⁵ Ö. Göçgün, *a.g.e.*, s.50.

Emniyet Müdürü tarafından heyecanla karşılanmıştır. O gece Denizlili bisikletçilerin şerefine Belediye bahçesinde çok büyük bir parti düzenlenmiştir.³⁶ Böylece Denizli halkı yeni bir eğlence aracı olan bisiklet sporuna da alışmaya başlamıştır.

1930'larda kadın - erkek olarak gidilip eğlenilecek mekan sayısında yaşanan azlık nedeniyle daha çok ailece çay bahçeleri tercih edilmiştir. Çamlık, İncilipınar gibi açık alanlarda kır gezileri düzenlenmiştir.³⁷ Öyle ki bunların başında gelen İncilipınar, (1930'larda adı İncirli Pınar olarak kullanılmıştır) 11 Temmuz 1937'de Vali Ekrem Ergür tarafından Denizli halkının eğlenmesi için açılmıştır. İçerisine kanallar, havuzlar yapılırken, yeni yapılan kanalda yüzme yarışları bile düzenlenmiştir.³⁸ 1940'larda şırl şırl suları akan, çiçeklendirme çalışmaları ile göze de hitap eden içerisine halkın eğlenebileceği parklar inşa edilen bir alan olarak İncilipınar, o dönemin vazgeçilmez eğlence yeri olmuştur.³⁹ Özellikle İncilipınar'a inşa edilen gazino büyük eğlence merkezi sayılmış ve uğrak yeri halini almıştır.⁴⁰ O dönem Denizli'de "Yıldız Lokantası"⁴¹, Muhacir Mustafa'nın Lokantası ve Bebiroğlu İsmail'in Gül Kokulu Lokantası" gibi sadece erkeklerin gittiği içkili mekanlarda faaliyet göstermiştir.⁴²

Mustafa Kemal Atatürk'ün Denizli'yi 4 Şubat 1931'de ziyareti sırasında çok beğendiği Çamlık, piknik alanlarının başında gelmiştir. Öyle ki daha sonraki zamanlarda da Hıdırellez bayramı şenlikleri en çok bu mekânda düzenlenmiştir.⁴³ Öyle ki 1930'larda Hıdırellez gibi zamanlarda Çamlık'a gitmek neredeyse büyük küçük demeden bütün Denizli halkı için bir ihtiyaç olmuştur.⁴⁴ 1935'de inşa edilen büfe ve oyun yerlerinin ardından 1936'da Vali Ekrem Erten desteğiyle Çamlık'ın eksiklerinin giderilmesi için çalışmalara başlanmıştır.⁴⁵ Böylece temiz havanın altında, dallarına kurulan salıncaklarla Çamlık, Denizli'nin hem eğlence hem de yeşillik kaynağı olmayı başarmıştır.⁴⁶

³⁶ Ö.Göçgün, a.g.e., s.49-57.

³⁷ İsmet Gürgey, "Bir Zamanlar Denizli", *Geçmişten Günümüze Denizli Dergisi*, S.22, Denizli 2009, s.36.

³⁸ "İncirli Pınar'ın Açılma Töreni", *Denizli*, 15 Temmuz 1937, S.792.

³⁹ "İncilipınar ve Park", *Denizli*, 27 Mart 1937, S.758; "Denizli'nin Süslenmesi", *Akdeniz*, 7 İkinci Teşrin (Kasım) 1940 S.24; "İncilipınar", *Akdeniz*, 23 Mayıs 1942, S.365.

⁴⁰ T. Kodal, a.g.e., s.136.

⁴¹ 1935'te kapanan Yıldız Park Lokantası, 14 Nisan 1937'de tekrar açılmıştır. İçkili mekân olarak da hizmet veren Yıldız Park Lokantası'nın mezeleri İzmir'den gelen ve o dönem çok ünlü olan Osman Usta tarafından yapılmıştır. "Sayın Halkımızı Faideli Bir Müjde Yıldız Park Açıldı", *Denizli*, 11 Mayıs 1937, S.778.

⁴² İ. Gürgey, a.g.m., s.35.

⁴³ T. Kodal, a.g.e., s.136.

⁴⁴ "Belediyeden Halkın Beklediği Bir Şey", *Denizli*, 11 Mayıs 1937, S.778; "Çamlık", *Akdeniz*, 19 Şubat 1941, S.94.

⁴⁵ "Çamlık", *Denizli*, 10 İkin Kanun (Ocak) 1936, S.630.

⁴⁶ Huriye Özgür, "Denizli'nin Yeşillik Kaynağı Çamlık", *İnanç Aylık Halkevi Dergisi*, S.2, Nisan 1937.

Denizli'nin o dönem en önemli eğlence kaynaklarından biri de hiç şüphesiz düzenlenen deve güreşleri olmuştur. Özellikle Sarayköy'de yüz yılı aşkın süredir deve güreşlerinin düzenlendiği düşünülmektedir. Deve güreşlerinin ilk kayıtlarına 1935' de Hasköy'de fakir ve kimsesiz çocuklar yararına yapılan güreş ile ulaşılmıştır. Denizli'nin Sarayköy dışındaki ilçelerinde her yıl düzenli olarak deve güreşleri organize edilmemiştir. Ancak Tavas'ta 1935-1950 yılları arasında deve güreşleri yapılırken, Acıpayam'da 1948 ve 1949'da Demokrat Parti yararına deve güreşleri yapılmıştır.⁴⁷

1950'lere gelindiğinde Denizli'de özellikle dini bayramlarda halkın eğlence hayatına renk katan en önemli günler yaşanmıştır. Öyle ki kadınların bayram kutlamaları beş altı gün devam ederken mahalle mahalle dolaşarak toplanmışlardır. Daha sonra "bohça kapmaca, ikişer ikişer oynanan nanay nay"⁴⁸ oyunları gibi oyunlar oynamışlardır. Yine köylerde kurulan tahta dolaplar büyük küçük herkesin bindiği eğlence araçları olmuşlardır. Erkekler ise bükülmüş bir bohçayla önde kaçanın sırtına vurularak oynanan tura oyununu köy meydanında oynamışlardır. Böylece bayram günleri kadınlı erkekli herkesin eğlendiği özel günler olmayı başarmıştır.⁴⁹

1960'larda da İncilipınar halen Denizli halkının Hıdırellezi büyük coşkuyla kutladığı alan olmaya devam etmiştir. Öyle ki Hıdırellez günü geldiğinde Denizli halkı yazlık elbiselerini giyerek Hıdırellezi beşlerin yedilerin bulunduğu tepe olarak adlandırdıkları Muratdede'de geçirmişlerdir. Hıdırellez'de her aile uzaktaki akrabasına davet mektubu göndermiştir. Böylece davet eden de davet alan ailede Hıdırellezi en coşkulu şekilde hazırlanmıştır. O gün geldiğinde neredeyse tüm Denizli halkı o tepede buluşmuş, maniler söylemiş ve eğlenceler düzenlemiştir. Ayrıca belediye tarafından İncilipınar'a yaptırılan yüzme havuzuyla Denizli halkının eğlence imkanları genişlerken İncilipınar'ın önemi daha da artmıştır.⁵⁰

Doğal güzelliği, sağlığa yararlı kaplıcaları ve tarihi Hierapolis kentinin varlığı ile Pamukkale özellikle 1970'lerde Denizli halkının eğlence mekanlarından biri olmuştur. Pamukkale'de inşa edilen oteller ve otellerdeki sıcak su havuzları en çok tercih edilen yerlerin

⁴⁷ Ercan Haytoğlu, "Dünden Bugüne Sarayköy'de Güreş Deveciliği ve Geleneksel Deve Güreşleri", *III. Uluslararası Selçuk-Efes Devecilik Kültürü ve Deve Güreşleri Sempozyumu*, I. C., Sosyal Bilimler, İzmir-Selçuk, Ocak 2019, s.224-232.

⁴⁸ Nanay Nay Oyunu: Leğen çalarak oynan bir oyun olup genelde iki kişi tarafından oynanmıştır. Leğen çalan kadın oynayan kişilerle ilgili olarak sözlü yakıştırmalarda bulunmuştur. Salih Aytekin, *Dağılan Köyün Hikayesi Attouda Hisar*, (Haz. Ercan Haytoğlu), Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Denizli 2017, s.67.

⁴⁹ S. Aytekin, *a.g.e.*, s.67-68.

⁵⁰ Osman Yalçın, *Denizli*, Özyürek Yayınevi, İstanbul 1960, s. 15.

başında gelmiştir. Denizli Turizm Derneği tarafından sıcak suların çıktığı yerlere yıkanma havuzları, otel ve gazinolar yaptırılmıştır. Pamukkale’de on yılı aşkın hizmet veren bu gazino ve moteller 1970’lerde turistlerin tercih noktalarından olmuştur.⁵¹ Denizli’deki eğlence unsurlarına turistler ile yeni bir eğlence unsuru daha dahil olmuştur. Denizli’de ilk diskotek Pamukkale’de Motel Kuru’da açılmıştır. Cumartesi günleri tüm Denizli halkına hizmet veren diskotek, haftanın kalan günlerinde sadece otel müşterileri ile turistlere hizmet vermiştir.⁵² Özellikle yılbaşı gecelerinde çok rağbet gören Pamukkale eğlence mekanlarında başta iş adamları olmak üzere Denizliler sabaha kadar eğlenmiştir. Bu gecelerde halkın huzurunu sağlamak adına Denizli’deki polisler sabaha kadar eğlence mekanlarını dolaşarak kontrol altında tutmuştur.⁵³ Ayrıca Mayıs’ın üçüncü ve dördüncü haftalarında Denizli halkının eğlendiği Pamukkale şenlikleri düzenlenmiştir.⁵⁴

Denizli’de eğlence mekanlarında zamanla yaşanan artış elbette bu mekanların kontrolünü de gerekli kılmıştır. Eğlence mekanlarından alınacak vergileri kontrol eden birim belediyeler olmuştur. Öyle ki Ankara’da sayısı otuzdan altmışa çıkarılan kontrol memurlarına günlük yedi yüz elliser kuruş verilirken Denizli’deki altı kontrol memuruna günlük üç yüz elliser kuruş ücret verilmiştir.⁵⁵ Ayrıca belediyeler, eğlence mekanları tarafından özellikle bayramlarda halktan fazla para istenmesini önlemek için gece ve gündüz çalışacak zabıta görevlendirmiştir.⁵⁶

1980’lerin getirmiş olduğu küreselleşme dalgası Denizli’yi etkisi altına alarak eğlence mekanlarında değişim yaşanmasına neden olmuştur. Özellikle iletişim ve bilişim sektöründe yaşanan gelişmeler kentsel mekânın ritmini hızlandırmıştır. Başta çok katlı alışveriş merkezleri, çok yıldızlı oteller ve eğlence mekanları küreselleşmenin bir uzantısı olarak görülmüştür.⁵⁷ Ancak 1980’lerde Denizli’nin eğlence hayatına damga vuran yer Temmuz 1980’de Üçgen mevkiinde Tofaş Servis İstasyonunda kurulan ve hemen üç ay sonra İncilipınar’a taşınan Lunapark olmuştur.⁵⁸ Lunapark’ın merkezi İstanbul’da olup İtalyanvari takımlarıyla çok rağbet görmüştür. İşletmecisi ve yöneticisi İsmet Yılmaz olan Lunapark,

⁵¹ Mustafa Sarıkaya, *Her Yönü İle Denizli*, Gültürk Yayınları, Denizli 1972, s. 62-63.

⁵² “Denizli’de İlk Diskotek Pamukkale’de Motel Kuru’da Açıldı”, *Denizli*, 16 Mayıs 1973, S.6809.

⁵³ “Denizli Yeni Yıla Huzur Ve Neşe İçinde Girdi”, *Denizli*, 1 Ocak 1973, S.6697.

⁵⁴ M. Sarıkaya, *a.g.e.*, s. 62-63.

⁵⁵ Bu durum Denizli’deki eğlence mekanlarının Ankara’ya göre az olmasından kaynaklanmıştır. Cumhuriyet Arşivi (CBA), 30.18.1.2/163.61.16.

⁵⁶ “Belediye Zabıtası Bayramda Gece Gündüz Çalışacak”, *Denizli*, 12 Ocak 1973, S.6707.

⁵⁷ Pınar Savaş Yavuzçehre, “Küreselleşmenin Artan Etkisinde Denizli”, *İdealkent*, S.8, 2013, s.201.

⁵⁸ “İncilipınar’a Taşınan Lunaparkta Bayram İçin Yenilikler Yapılıyor”, *Hizmet*, 10 Ekim 1980, S.1318.

büyük bir dikkat ve titizlikle işletilirken eğitimli elemanları ile de kentin göz bebeği haline gelmiştir. Uçan sandalyeler kahkaha evi, çarpışan arabalar, atlı karınca, dönme dolap, mini tren ile Denizli gecelerine renk katmıştır.⁵⁹ 1990'larda halen İncilipınar'da hizmet veren Lunapark, eğlence imkânlarını genişletmek için ilk kez palyaçoda getirmiştir.⁶⁰ Ayrıca Lunapark bu hizmetlerinin dışında okul dönemlerinde bedava kampanyalar düzenleyerek küçük öğrencileri kabul etmiştir.⁶¹ Lunapark 1990'larda da en sevilen eğlence araçlarından biri olurken genelde Mart aylarında sezona başlamış ve her sezon yenilikler yapmaya çaba göstermiştir.⁶²

1980'e gelindiğinde halen kentin yegâne mesirelik alanı olan İncilipınar'ın işletmeye açılması için yapılan çalışmalara hız verilmiştir. Belediye Başkan Vekili Nihat Yalaz ve Başkan Yardımcıları Bekir Öğreten ile Fahrettin Altuğ 9 Ekim 1980'de İncilipınar mesireliğinde incelemelerde bulunmuştur. Böylece Denizli'nin halen en büyük eğlence alanlarından biri olan bu doğal güzelliğin yerli ve yabancı turistlere sunulması için gerekli çalışmalar hızlandırılmıştır. Ayrıca Denizli'nin önemli eğlence mekanlarından biri olan İncilipınar Gazinosu'nun da tüm onarım ve bakım çalışmalarının yapılması amaçlanmıştır.⁶³ Yapılan çalışmalar sonucunda İncilipınar'a bir de açık yüzme havuzu inşa edilmiştir. Havuz, Denizli halkının yeni eğlence aracı olarak çok rağbet görmüştür. Ancak 1981'e gelindiğinde yaşanan sorunlar dolayısıyla işlemez hale gelmiştir. Öyle ki soyunma ve giyinme kabinleri yıkılma tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Özellikle Denizlili gençlerin büyük rağbet gösterdiği havuzun yeniden açılması için Belediye Başkanı Nihat Yalaz'ın talimatıyla çalışmalara hız verilmiştir. Bu nedenle İncilipınar Gazinosunun yanında yer alan yüzme havuzunun Belediye Spor Gençlik Kulübü tarafından işletilmesine karar verilmiştir.⁶⁴ Ancak bir türlü tam anlamıyla tamamlanamayan İncilipınar yüzme havuzunun kabinleri zamanla sarhoş yuvası haline gelmiştir.⁶⁵ Denizli halkı ise bu durumdan oldukça rahatsız olarak yüzme havuzunun bir an evvel faaliyete geçmesini talep etmiştir.⁶⁶ 1987 sonuna kadar

⁵⁹ *Hizmet*, 27 Haziran 1987, S.3351; *Meydan*, 3 Temmuz 1988 S.4430; "Yılmaz Lunapark Bu Hafta Sezonu Kapatıyor", *Meydan*, 14 Eylül 1988, S.4469.

⁶⁰ *Denizli*, 18 Mayıs 1992, S.12.734.

⁶¹ *Denizli Demokrat*, 27 Mart 1991, S.1.

⁶² *Denizli*, 12 Mart 1993, S.12.986.

⁶³ "İncilipınar mesireliğinin hizmete açılması için yapılan çalışmalara hız verildi", *Hizmet*, 10 Ekim 1980, S.1318.

⁶⁴ "İncilipınar Yüzme Havuzu Ne Alemde?", *Hizmet*, 7 Mart 1981, S.1442; "İncilipınar Havuzlarını Bir Spor Kulübü İşletecek", *Hizmet*, 10 Mart 1981, S.1460.

⁶⁵ "İncilipınar Yüzme Havuzu Kabinlerinin Sarhoş Yuvası Haline Geldiği İddia Ediliyor", *Hizmet*, 7 Temmuz 1984, S.2389.

⁶⁶ "İncilipınar Yüzme Havuzları Bu Yıl Hizmete Girebilecek Mi?", *Hizmet*, 15 Nisan 1985, S.2603.

İncilipınardaki yüzme havuzu çalışmalarının bitirilmesi planlanırken 1988 sonuna kadar da İncilipınar'a turistik otel, kültür sitesi, spor tesisleri ve kültür parkı yapılmasına karar verilmiştir.⁶⁷ Gerçekten de 1988 yazına kadar İncilipınar yüzme havuzunun açılacağına dair belediyeden gelen açıklamadan sonra; 29 Haziran 1988'de alınan bir kararla İncilipınar yüzme havuzu "Belediye Park Tesisleri ve Yüzme Havuzu" olarak açılmıştır.⁶⁸

1990'lara gelindiğinde yeniden düzenleme yapılmaya başlanan İncilipınar içerisinde pek çok eğlence alanını barındıran bir kültür sitesinin yapılmasına karar verilmiştir.⁶⁹ İncilipınar Kültür Sitesinin temeli 2 Mart 1994'te atılmıştır.⁷⁰ Temel atılmış kuru yapısı ve çelik çatısı ile uzun yıllar faaliyete geçirilememiştir. 2000'lerde yeniden düzenlenen Kültürpark projesine gösteri alanları, Belediye ve sanat müzesi, yüz kişilik kütüphane, halk eğitim odaları ve göletin eklenmesi için çalışmalara başlanmıştır. Böylece İncilipınar içerisinde yer alacak olan eğlence alanlarının Denizli halkının istifadesine sunulmasına çalışılmıştır.⁷¹ Halkın dinlenme ve eğlence mekanı olması için yeniden düzenlenen İncilipınar, 2006'da o dönem Başbakan olan Recep Tayyip Erdoğan tarafından açılmıştır.⁷² 2007'de ise İncilipınar'a Türklerin Denizli'ye gelişinin sekiz yüzüncü yıldönümü nedeniyle on altı unutulmaz ismin anıtı dikilmiştir.⁷³

Denizli'de hızla artan eğlence mekanları başta canlı müzik gibi olanakları sayesinde, Denizli halkı tarafından tercih edilmiştir.⁷⁴ Denizliler geçmişte olduğu gibi günümüzde de özellikle şenliklere daima ilgi ve yüksek katılım göstermişlerdir.⁷⁵

2-Denizli'de Sinema

İlk yerleşik sinema salonu 1908'de Sigmund Weinberg tarafından İstanbul'da açılmıştır. Fuat Uzkınay aracılığıyla İstanbul Sultanisi'nde 1910'da film gösterilmeye başlanmıştır.⁷⁶ Denizli'de ise ilk sinema 1912'te Kayalık mahallesinde Hadımoğullarına ait

⁶⁷ *Hizmet*, 22 Mayıs 1987, S.3323; *Hizmet*, 1 Haziran 1987, S.3328.

⁶⁸ *Hizmet*, 24 Mayıs 1988, S.3628; *Hizmet*, 30 Haziran 1988, S.3660.

⁶⁹ *Hizmet*, 26 Şubat 1994, S.5363.

⁷⁰ *Hizmet*, 2 Mart 1994, S.5366.

⁷¹ *Hizmet*, 12 Aralık 2002, S.8125.

⁷² *Hizmet*, 30 Ekim 2006, S.9293.

⁷³ Denizli'nin unutulmaz isimlerinin yer aldığı on altı anıttaki isimler: "Fahri Akçakoca, Ahmet Hulusi Efendi, Ahi Duman, Ahi Sinan, Murad Aslan Bey, İnanç Bey, Karasungur, Fatma Yıldız, Mehmed Gazi, Server Gazi, Zübeyde Hanım". *Hizmet*, 27 Ağustos 2007.

⁷⁴ <http://www.horozmedya.com/magazin-7/cleon-adore-de-7-gun-canli-muzik-3766.html>, (5.12.2020).

⁷⁵ <http://www.horozmedya.com/guncel-2/karahayit-da-cumhuriyet-senligi-5924.html>, (5.12.2020);

<http://www.horozmedya.com/guncel-2/baloya-yogun-katilim-5926.html>, (5.12.2020).

⁷⁶ Meltem Tekerek, "Bir Propaganda Aracı Olarak Türkiye'de Sinema: Atatürk Dönemi", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, S.37, 2020, s.185.

bahçeli kahvede gösterilmiştir. Konusu at hırsızlığı olan filmi iki günde yaklaşık seksen kişi izlemiştir. İkinci film 1915-1916'da Delikliçınar'da bulunan Meşveret Kahvesinde oynatılmıştır. Damda gezen bir horozun başından geçenleri anlatan filmi yaklaşık iki yüz kişi izlemiştir.⁷⁷ Ancak ilk önemli sinema 1928'te Cumhuriyet döneminde kurulmuştur. Sanat Enstitüsünün bulunduğu yerde açılan sinemada gösterilen ilk film ise sessiz bir film olan "Yusuf Ali Pehlivan" olmuştur. İlk sinemadan sonra açılan Ahmet Uz ve Halil Bektaş'ın sinemalarını Öğretmen Fadıl Bey ile Bekir Acar'ın işlettiği Himaye-i Etfal (Çocuk Esirgime Kurumu) Sineması takip etmiştir.⁷⁸

Denizli halkının sinemalara ilgisi o kadar çok olmuştur ki giremeyen kişiler sinemanın önünde toplanarak dikkatle içeriden gelen sesleri, şarkıları ve diyalogları dinlemiştir. Bu dönemde özellikle on beş kuruşa satılan bir gözü yeşil bir gözü kırmızı bir gözlükle izledikleri üç boyutlu filmi çok sevmişlerdir. O dönem halkın en sevdiği filmler "Ramon Novara'dan Benhür, İğvan Mojeki'den Misel İstragof, Leonal Barrimor'dan Raspotin, Lon Şaney'den Arz Titresin, Yıldırım Ekspres, Şehir Uyrken, Acı Günler ve Esrarengiz Adam" olmuştur.⁷⁹

1930'lara gelindiğinde dönemin iktidar partisi olan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), sinemanın önemli bir propaganda aracı olduğunu keşfetmiştir. Ancak 1935'te dünyada toplam 62.000 sinema salonu varken Sovyet Rusya, Fransa, Almanya ve İngiltere gibi devletlerle karşılaştırıldığında Türkiye'de onlara kıyasla çok az sinema sayısı olduğuna dikkat çekilmiştir.⁸⁰ Oysaki sinema gerçek hayata benzeyen bir dünya yaratabildiği için insanlar sinemada gördüklerine önem vererek onları benimsemeye meyilli olmuştur.⁸¹ Bu nedenle 1936 yılı başlarında "Memleket İçinde ve Dışında Sinema İle Yapılacak Propaganda Projesi"yle parti tarafından kurulacak olan "Sesli Sinema Teşkilatı"yla seyyar sinema makinalarının alınması kararlaştırılmıştır.⁸² Bu kapsamda 27 Şubat 1936 tarihli resmi belgede sinema ile propaganda yapmaya ve çekilen filmlerin ülkenin pek çok yerinde gösterilmesine

⁷⁷ C. Şemsioğlu, a.g.e., s.44.

⁷⁸ Cumhuriyetin 50. Yılında Denizli 1973 İl Yıllığı, Denizli Valiliği, Ankara 1973, s.109; Süleyman Altıparmak, "Cumhuriyet Dönemi Denizli'nin Sosyal Tarihi", Yüksek Lisans Tezi, Afyon 2008, s.132.

⁷⁹ C. Şemsioğlu, a.g.e., s.45.

⁸⁰ 1930'lara kadar Türkiye'de yaklaşık 100-130 arasında sinema salonu bulunmaktadır. 1932'den sonra ise Halkevleriyle devlet destekli belgesel yapım, alım ve dağıtım hızlanırken, Halkevlerinde sinema gösterimi ile sinemanın yeni bir kamusal mekâna kavuştuğu gözlenmiştir. Bkz. Özde Çeliktemel ve Thomen, "Halkevlerinde Eğitici Sinema Repertuarı: Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde Sinema, Eğitim, Propaganda (1923-1945)", *Sinecine Sinema Araştırmaları Dergisi*, S.6, 2015, s.58

⁸¹ M. Tekerek, a.g.m., s.190-192.

⁸² Ö. Çeliktemel ve Thomen, a.g.m., s.58; Yalçın Lüleci, "Erken Cumhuriyet Döneminde Atatürk ve CHP'nin Sinema Politikası", *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, S.31, 2018, s.229.

karar verilmiştir. Gösterilecek filmler “*kendimiz yaparak, memleketi milli müesseselere gösterilecek bazı kolaylıklar mukabilinde yaptırılarak ve kendi yapmış olduğumuz “Kültür Filmleri” ile mübadele ederek*” tedarik edilmiştir. Böylece seyyar sesli sinema makinalarının Kırklareli, Balıkesir, Kocaeli, Denizli, Afyon, Konya, Ankara, Kayseri, Sivas, Adana, Elazığ, Erzurum, Siirt, Erzincan, Kars, Giresun, Samsun, Sinop ve Zonguldak’a dağıtılması kararlaştırılmıştır.⁸³

Denizli’nin de içinde bulunduğu illere dağılan sinema makinaları sayesinde sinemanın Türkiye’deki etkisi artmıştır. Nitekim Denizli halkının sinemaya rağbeti her dönem çok fazla olurken zamanla da bölgede en lüks sinema salonları inşa edilmeye başlanmıştır.⁸⁴ 1940’a gelindiğinde CHP Denizli İdare Heyet Başkanı Hulisi Oral tarafından CHP Genel Sekreterliğine yazı gönderilmiştir. Bahsi geçen yazıda Mustafa Kemal Atatürk’un İnan şahıyla beraber bulunduğu sinema filminin Denizli’de de gösterilmesi istenmiştir.⁸⁵ Denizli halkı adına gönderilen yazı, Denizlilerin sinema sevgisinin ne denli fazla olduğunun ispatı sayılmıştır.

CHP İdare Heyeti tarafından 1948’de Denizlilerin talebiyle Halkodalarının inşasından arta kalan paradan, başlangıçta 10.000 TL toplamda 12.000 TL olmak üzere bir sinema makinası alınması için Denizli Halkodasına gönderilmiştir. CHP Genel Sekreterliğine Denizli Halkevi başkanı Cemal Topaç tarafından 18 Haziran 1949’da yazılan yazıdan da anlaşıldığı üzere 1949’da Denizli Halkevi adına Denizli halkının kültür ve sosyal açıdan daha verimli olmasını sağlayabilmek için sinema makinası alınmıştır. Sinema makinası her ne kadar kullanıma hazır olsa da film satın alınabilmesi için bir miktar daha para talebinde bulunulmuştur. Ancak CHP İdare heyeti tarafından gönderilen cevapta ihtiyaçların yerel halkın desteği ile karşılanması tavsiye edilmiştir.⁸⁶ Nitekim 1952’de tamamen halkevleri kapanmadan önce Denizli’de 1950’de yirmi halkevi yüz on yedi halkodası faaliyet göstermiştir. denekler, sayısı zamanla artış gösteren halkevi ve halkodaları arasında paylaştırıldığı için yetersiz kalmıştır. Demokrat Parti (DP) tarafından 1951’de çıkarılan kanunla Halkevleri kaldırılırken, Denizli Halkevleri de diğerleri gibi 1952’de

⁸³ CBA, 490.1.0.0./1221.56.2.

⁸⁴ 1973 *Denizli İl Yıllığı*, s.109.

⁸⁵ CBA, 490.1.0.0./1207.4.2.

⁸⁶ CBA, 490.1.0.0./1216.40.3.

kapatılmıştır.⁸⁷ Henüz 1949'da alınan sinema makinası da böylece 1952'den itibaren Denizli Halkevinde kullanılamamıştır.

Denizli halkının sinemaya olan merakı her geçen gün artarken özellikle 1960'larda yazlık sinemalar Denizli'nin sosyal yaşamında çok büyük bir yer edinmeyi başarmıştır. Öyle ki yazlık sinema işletmeciliği en gözde mesleklerden biri olurken Denizli nüfusuna oranla yazlık sinema sayısı oldukça artmıştır. Bayramyeri'nden Çınar'a inerken Çaybaşı sapağının girişinde bulunan Venüs Sineması, Kemal Bağbaşı, İsmail Lengerli, Ahmet Togay ve Hüseyin Pala tarafından işletilmiştir. Cillov bahçesindeki Nur Sineması Ali Kul tarafından işletilirken, Şehir Sinemasının sahibi daha önce Ticaret Odası sekreterliği yapan Elmas (...) Bey olmuştur. Şehir Sinemasının yan tarafında Şahap Cem'e ait olan yazlık ve kışlık Cem Sinemaları yer almıştır. Bahsi geçen sinemaların karşısında Berkman bahçesinde Işık Sineması bulunurken Mimar Sinan Caddesi'nin Çaybaşı tarafında Halil Buluş'a ait Ferah Sineması konumlanmıştır. Çınar'da ise pek çok yazlık sinemanın yanında Cengiz Gülok'a ait Yeni Sinema faaliyet göstermiştir.⁸⁸

1966'da Cem Sinemasında "Gönül Kuşu" ve Yeni Sinemada "Hz. Nuh'un Gazabı" filmleri oynatılırken⁸⁹ 1969'da Yeni Sinemada "Asi Kılıbılık", Işık Sinemasında "Garibin Mezarını Taştan Oyun", Cem Sinemasında "Komondolar Geliyor" ve Nur Sinemasında ise "Cangonun İntikamı" gibi filmler sergilenmiştir.⁹⁰ Oynayan ve oynayacak olan filmlerin afişleri ile bu afişlerin önünde tahtadan yapılmış bir büfe sinema girişlerinde yer almıştır. Büfenin yanında ise kasa kasa Zafer gazozları bulunmuştur. Büfenin içerisinde ise film izleyenlere satılmak üzere ay ve kabak çekirdeği ile biraz fındık fıstık gibi çerezler bulunmuştur. Film aralarında satıcılar başta gazoz olmak üzere satışlarını yapmışlardır.⁹¹

Filmlerin etkisini kendi hayatında derinden hisseden Denizlili gençler uzun süre birbirlerine film karakterlerinin isimleriyle seslenmeye devam etmişlerdir. Büyükler ise artık başlarında, sinemaya gidemeyenlere film anlatarak vakitlerini geçirmişlerdir.⁹² Denizli'deki sinema sevgisi sadece Denizli merkezi ile sınırlı kalmamıştır. Öyle ki Acıpayam, Buldan, Çal, Çivril, Tavas, Sarayköy ve Güney ilçelerine de kapalı sinemalar kurularak yaz kış pek çok yerli ve yabancı film izlenmiştir. Bucak ve köylere özel teşebbüsün seyyar sinemaları yaz ve

⁸⁷ Süleyman İnan, "Denizli'deki Halkevleri ve Faaliyetleri (1932-1951), *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S.25-26, 2000, s.153-155.

⁸⁸ Mehmet Korkutalp, "Denizli'de Yazlık Sinemalar", *Geçmişten Günümüze Denizli Dergisi*, S.11, 2006, s.8.

⁸⁹ *Denizli*, 1 Ocak 1966, S.4.578.

⁹⁰ *Denizli*, 4 Temmuz 1969, S.5.628.

⁹¹ G. Özsan, a.g.m., s.39.

⁹² M. Korkutalp, a.g.m., s.80.

kış aylarında devamlı giderek film gösterilerinde bulunmuştur.⁹³ 1972’de Denizli’de bulunan yazlık ve kışlık sinema sayıları ile buldukları yerler aşağıdadır:

İlçeler	Kışlık Sinema	Yazlık Sinema	Toplam
Denizli Merkez	16	8	24
Acıpayam	10	-	10
Çal	12	-	12
Buldan	3	-	3
Çameli	1	-	1
Çardak	3	-	3
Çivril	6	2	8
Güney	2	-	2
Kale	1	-	1
Sarayköy	5	1	6
Tavas	8	-	8
Toplam	67	11	78

Tablo 1⁹⁴

Yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı üzere Denizli’deki kışlık sinema sayısı yazlık sinema sayısının yaklaşık iki katı olmuştur. Bu durum Denizli halkının özellikle kış aylarında boş vakitlerini sinemayla geçirdiklerinin ispatı sayılmıştır. En fazla sinema Denizli merkezde yer alırken başta Acıpayam, Çal ve Tavas olmak üzere ilçelerde de oldukça fazla sinema yer almıştır. Bu durum Denizli halkının sadece merkezle sınırlı kalmayarak neredeyse tüm ilçelerine yayılan bir sinema kültürüne sahip olduğu gerçeği ile açıklanabilir.

1970’lerin başından itibaren televizyonun yayılması sinemaya olan ilgiyi azaltmıştır. Ayrıca 1970’li yılların ikinci yarısında film sektörünün erotik filmlere yönelmesi ile önemli ölçüde seyirci sinemadan soğumuştur. Bunun sonucu olarak sinema salonu sayılarında düşüş yaşanmıştır.⁹⁵ Öyle ki 1976’da yanan Yeni Sinema sonrasında, Denizli’de 1978’de sadece yirmi dokuz kışlık, beş yazlık olmak üzere toplam otuz dört sinema bulunmaktadır. Aynı yıl 5.717 film Denizli’de gösterime girmiş ve 649.680 kişi tarafından izlenmiştir. Sadece 430

⁹³ *Denizli İl Yıllığı 1967*, Denizli Valiliği, Ankara 1967, s.186.

⁹⁴ *Denizli İl Yıllığı 1973*, s.158.

⁹⁵ Yalçın Lülecı, “1970’li Yıllarda Türkiye’de İktidar ve Sinema İlişkileri”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, S.36, Şubat 2020, s.505.

yabancı filmin Denizli’de izlenmesi halkın yerli filmlere daha çok ilgisi olduğunu göstermiştir.⁹⁶

1980 Darbesine giden süreçte iyice artan hayat pahalılığıyla birlikte sokaklarda tırmanan şiddet olayları, baskı ve taşkınlık her yere sıçramış ve ekonomik ve siyasal bunalım can yakmaya başlamıştır.⁹⁷ Böylece 1980 sonrasında Türkiye’de oluşan ortam sinema sektöründe de önemli kırılmalara neden olmuştur. 12 Eylül darbesi yaşanan kırılmanın ilkinin oluştururken 1980’ler boyunca sinema sektörü hızla gerileme yaşamıştır. Televizyonların evlerde yer etmesinin üzerine video teknolojisinde yaşanan yaygınlaşma sinema üzerinde olumsuz etkiler doğurmuştur. Bu açıdan 1980’ler sinemaların tek tek kapandığı ya da bakımsız kaldığı yıllar olmuştur.⁹⁸ Türkiye’ye paralel olarak Denizli’de de benzer gelişmeler yaşanmıştır. Nitekim 1980’lerden sonra özellikle Denizli’deki yazlık sinemalar eskisi kadar rağbet görmediği için kapanmıştır.⁹⁹

1980’lerde Ziya Tıkıroğlu’nun belediye başkanlığı döneminde, daha önce yanan Yeni Sinema aslına uygun olarak yeniden projelendirilmiştir. Ancak sinemanın tadilatı 1980’ler boyunca belediye başkanlığı yapmış olan Ziya Tıkıroğlu döneminde değil, 1989 - 1999 arası görev yapan Ali Marım döneminde tamamlanabilmiştir. Öyle ki Ali Marım binanın tamamlanabilmesi için SSK Genel Müdürlüğü ile anlaşma yapmıştır. Böylece belediyenin SSK prim borçlarına karşılık SSK İşhanı’nın tadilatı üstlenilerek binanın SSK kullanımına açılmasına karar verilmiştir. 1994’ de tamamlanan tamirat sonrası bina Ali Marım, SSK Genel Müdürü Kemal Kılıçdaroğlu ve Vali Necati Bilican tarafından “Belediye Sanat Merkezi” adı ile açılmıştır.¹⁰⁰

1990’lardan sonra özellikle ABD’li yapım şirketlerinin Türk sinema pazarlarına girmesi ile salon sayılarında artış yaşanmıştır. Bu dönemde ABD’li şirketler kendi filmlerinin gösterimi için salon şirketleri ile anlaşmalar yapılmıştır. Ancak 1990’lardan sonra çoğu gelişmiş ülke de olduğu gibi Türkiye’de de büyük alışveriş merkezleri içerisine çok salonlu sinemalar yapılmıştır.¹⁰¹ Günümüzde Denizli’de çoğu AVM Merkezlerinde olmak üzere toplam yirmi sekiz sinema salonu bulunurken bir yılda gösterilen sinema film sayısı altı yüz

⁹⁶ *Yurt Ansiklopedisi*, C.3, Anadolu Yayıncılık, İstanbul 1982, s.2203.

⁹⁷ Dilek Kırkpınar, ‘‘12 Eylül Askeri Darbesi’nin Gençliğin Üzerindeki Etkileri’’, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2009, s. 42.

⁹⁸ İrfan Hidroğlu, ‘‘Türkiye’de 1980 Sonrası Sinema Politikaları’’, Doktora Tezi, Ankara 2010, s.154-155.

⁹⁹ Bu bilgi 1965 Tavas doğumlu İbrahim Akoğlu’ndan alınmıştır. (01.12.2020).

¹⁰⁰ Seval Uysal, Şehrin İzleri Denizli’nin Kentleşme Süreci, Mavi Nefes Yayınevi, Denizli 2017, s.41; <https://www.denizlihaber.com/ozgun/isin-asli/himaye-i-eftalden-belediye-sanat-merkezine/>, (6.12.2020).

¹⁰¹ İ. Hidroğlu, *a.g.t.*, s.189.

olmuştur.¹⁰² Sinema salon sayısı olarak Denizli civar illerle kıyaslandığında İzmir, Muğla, Aydın ve Antalya gibi gelişmiş illerin gerisinde yer alırken Burdur, Isparta, Uşak ve Kütahya gibi illerin çok daha ilerisinde yer almıştır.¹⁰³

3-Denizli’de Tiyatro

Fransız tiyatrocu AndreAntoine bir konservatuvar kurmak amacıyla 1914’te İstanbul’a gelmiştir. Konservatuvar 1916’da “Darülbeday-i Osmani” adıyla tiyatro topluluğuna dönüştürülmüştür. Cumhuriyetten sonra Darülbedayi’de dünya klasikleri ve yerli oyunlar oynanarak ulusal tiyatro yazarlığının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Nitekim Türkiye’de resim ve heykelin aksine tiyatro çok daha hızlı kabul görerek benimsenmiştir.¹⁰⁴

1930’lu yıllarda insanların hayatına girmeye başlayan halkevleri farklı açılardan toplum bünyesini etkileyen sosyo-kültürel nitelikli kuruluşlar olmuşlardır.¹⁰⁵ Halkevlerinin açılması için gereken hazırlıklar tamamlandıktan sonra ilk halkevleri 19 Şubat 1932’de on dört merkezde açılmıştır. Ankara, Eskişehir ve İzmir gibi gelişmiş kentlerin yanında Denizli Halkevi de açılmıştır.¹⁰⁶

Denizli Halkevi’nin başlıca görevlerinden biri yetenekli kadın ve erkeklerden oluşan tiyatro grubu meydana getirmek olmuştur. Böylece CHP genel merkezince seçilen ve onaylanan tiyatro oyunları Denizli halkına sergilenmiştir. Öyle ki 1932-1951 arasında yaklaşık yirmi beş oyun sergilenmiştir. Oyunlar içerisinde siyasi mesaj veren milli tiyatro oyunları olduğu gibi sosyal ve aile hayatını anlatan oyunlar da olmuştur. 1932-1951 arasında Özyurt, Çoban, Akın, Ergenekon, Bir Millet Uyanyor, Mete, Vatan yahut Silistre, Kahraman, Çakır Ali, Kanun Adamı, Yanlış Yol, Bir Yağmur Gecesi, Has Bahçe ve İkizler gibi oyunlar sahnelenmiştir. Ancak Faruk Nafiz’in “Akın” ve Behçet Kemal’in “Çoban” adlı oyunları birçok kez sergilenerek halkın en beğendikleri içerisinde yer almıştır. Denizli’de özellikle halkevlerinin sergilemiş olduğu tiyatro eserleri Denizlililer tarafından çok beğenilerek daima rağbet görmüştür.¹⁰⁷

¹⁰² <https://cip.tuik.gov.tr/#>, (6.12.2020).

¹⁰³ <https://cip.tuik.gov.tr/#>, (06.12.2020).

¹⁰⁴ Yalın Alpay, “Modern Türkiye’de Kültür ve Sanat (1932-2019), *Modern Türkiye Tarihi*, Pegem Akademi, Ankara 2019, s.323.

¹⁰⁵ Yaşar Akyol, “Türkiye’de Halkevlerine İlişkin Çalışmalar ve Değerlendirmeler Üzerine”, *DEÜ Atatürk İlkeleri İnkılap Tarihi Enstitüsü Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırma Dergisi*, C.2, S.6-7, 1996, s.131.

¹⁰⁶ Yavuz Özdemir ve Elif Aktaş, “Halkevleri (1932’den 1951’e), *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.45, 2011, s.247.

¹⁰⁷ Süleyman İnan, “Denizli’deki Halkevleri ve Faaliyetleri (1932-1951), *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S.25-26, 2000, s. 142-143.

Halkevlerinin kapatılmasıyla Denizli’de tiyatro çalışmaları uzun yıllar duraklamıştır. Bu dönemde başta İstanbul ve İzmir gibi büyük kentlerden gelen tiyatro toplulukları Denizli halkı tarafından ilgiyle karşılanmıştır.¹⁰⁸ Denizli’de yetişkinlerin işten arta kalan zamanlarını değerlendirmek ve Denizlililerin tiyatro ihtiyacını karşılamak için 1972’de “*Denizli Halk Eğitim Tiyatrosu*” kurulmuştur. Yirmi sekiz kişinin görev aldığı tiyatro topluluğu bir yılda Denizli Merkezde on iki, ilçe merkezlerinde ve kasabalarında dört ve İzmir Açık hava Tiyatrosunda ise iki oyun sahnelemiştir. Oynanan eseler arasında Turgut Özakman’ın “Duvarların Ötesi”, Ali Yörük’ten “Çatalı Köy” ve Turan Oflazlıoğlu’dan “Deli İbrahim” yer almıştır.¹⁰⁹

Denizli’nin tiyatro ihtiyacı 1970’ler boyunca Denizli Halk Eğitim Tiyatrosu tarafından karşılanmıştır. 1980’lere gelindiğinde askeri darbenin ardından İstanbul, Ankara ve İzmir gibi sanatın kalbinin attığı kentlerin yanında Denizli’de de özel girişim ile tiyatro kurma çabaları başlamıştır. Öyle ki 1982’te Sadık Aslankara ve öğrencileri tarafından “Denizli Tiyatrosu (De-Ti)” kurulmuştur. Samimi ve karşılıksız olarak yalnızca tiyatro yapmak isteyen grup Denizli halkının tiyatro sanatını benimsemesini sağlamayı kendilerine amaç edinmiştir. Kendi ifadeleri ile “*ekmeğini yedikleri, havasını teneffüs ettikleri kente tiyatro kültürü kazandırmak*” istemişlerdir. Başlangıçta taşrada bir tiyatro kurma fikri çılgınca ve ütöpik olarak nitelendirilmiştir. Tiyatronun kurulmasından sonraki oyunlar sivil polisler tarafından izlenmiştir. Dönemin Milli Eğitim Müdürü olan emekli albay okullarda tiyatro yapmak istediklerini söyleyen Sadık Aslankara ve öğrencilerine öncelikle asker gibi sıraya dizilmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Sıkıyönetimin devam ettiği zor günlerde bir avuç Denizlili gönüllü, tiyatro aşkı için mücadele etmiştir.¹¹⁰

Unesco tarafından 1985 yılı “Dünya Gençlik Yılı” olarak ilan edilmiştir. Böylece De-Ti tarafından Denizli’de kutlama amaçlı şenlik yapılması önerilmiştir. Dönemin Belediye Başkanın desteğiyle herkesin seyirci olabildiği, halk katılımının yüksek oranda sağlandığı ve sunumdan çok paylaşımın gerçekleştiği bir şenlik dönemi başlamıştır. Mayıs ayında düzenlenen ilk şenliğe altı lise, yirmi iki öğretmen ve yüz beş öğrenci katılmıştır. Özellikle liselerdeki tiyatro kolları şenliğe heyecanla hazırlanmıştır. Denizli Lisesi tarafından sergilenen “Deli Dumrul” isimli oyun seyircilerin büyük ilgisi ve hayranlığı ile karşılaşmıştır. Denizli İl

¹⁰⁸ *Yurt Ansiklopedisi*, s.2202.

¹⁰⁹ *1973 Denizli İl Yıllığı*, s.100.

¹¹⁰ Serap Çerezci, “De- Ti Denizli’de Tiyatro Var!” *Geçmişten Günümüze Denizli Dergisi*, S.45, Denizli 2015, s.14-15.

Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Denizli Milli Eğitim Gençlik ve Spor Müdürlüğü ve De-Ti tarafından 1986'da ikinci tiyatro şenliği düzenlenmiştir. İkinci yılda şenliğe çevre il ve ilçelerden gelen tiyatro grupları da katılmıştır. Şenliğe il içi ve dışından yüksek katılım gerçekleşmiştir.¹¹¹

De-Ti'nin kuruluşunun beşinci yıl etkinlikleri çerçevesinde 1987'de De-Ti tarafından Reha Özü'nün "*İstanbul Bir Güvercin*" isimli hikayesi, müzikli, danslı ve interaktif bir çocuk oyunu olarak sergilenmiştir. Gazeteci Zeynep Oral bu durumu Milliyet Sanat Dergisi'ne "*Denizli'de koca yürekli ak güvercinler var*" cümlesi ile taşımıştır.¹¹² 1988-1989'da Denizli'de tiyatro şenlikleri tüm hızıyla devam ederken katılımcılardan biri Çukurova Üniversitesinden Nurhan Tekerek olmuştur. Nurhan Tekerek daha sonra o günleri anlatırken "*Çukurova'dan Denizli'ye uzanan tiyatronun oluşturduğu o eşsiz gönül köprüsü*" ifadesini kullanmıştır.¹¹³ Gerçekten de Denizli'de o denli büyük bir tiyatro sevgisi oluşmuştur ki, 1980'lerin sonu 1990'ların başına gelindiğinde İstanbul'da elli altmış tane özel tiyatro varken Anadolu'da sadece Denizli'de özel bir tiyatro var olmuştur.¹¹⁴

Kendilerine ait bir tiyatro salonuna sahip olmayan De-Ti topluluğu bu sorunu çözebilmek için dönemin belediye başkanı ile görüşmüştür. Böylece ilk olarak belediye işçi yemekhanesi olarak kullanılan yapı nikah salonu ve tiyatro salonu haline getirilmiştir. Geçici çözümün ardından "Çatalçeşme Oda Tiyatrosu" inşa edilerek Denizlili tiyatro severlerin hizmetine açılmıştır. Öyle ki Çatalçeşme'de sergilenen oyunlara mahalle muhtarları ile iş birliği yapılarak neredeyse tüm Denizli halkı davet edilmiştir. Denizli halkına sergilenmek üzere Dostlar Tiyatrosu, Ankara Sanat Tiyatrosu, Dormen Tiyatrosu ve Levent Kırca Tiyatrosu davet edilmiştir. Böylece tiyatro için gelir elde ederken aynı zamanda seçkin bir tiyatro izleyicisi de oluşturmayı amaç edinmişlerdir.¹¹⁵

Yaşanan tüm olumlu gelişmelere karşın 1990'lara gelindiğinde De- Ti bazı olumsuzluklar ile karşılaşmaya başlamıştır. Sadık Aslankara 1993'te tiyatro hayatına veda ederken öğrencisi Murat Ergür hocasından kalan tiyatroyu yaşatmak için çabalamıştır. 1999'da Murat Ergür ve Mustafa İkizoğlu Denizli'de "Metropol Tiyatro"yu açmıştır. Ancak o dönem Türkiye'de yaşanan ekonomik sorunlar ve bürokratik engeller onların tiyatroya dair

¹¹¹ Serap Çerezci, "De-Ti Şen'den Bugüne Denizli Uluslararası Amatör Tiyatrolar Festivali", *Geçmişten Günümüze Denizli Dergisi*, S.45, Denizli 2015, s.21-22.

¹¹² S.Çerezci, "De- Ti Denizli'de Tiyatro Var!", s.16.

¹¹³ S.Çerezci, "De-Ti Şen'den Bugüne Denizli Uluslararası Amatör Tiyatrolar Festivali", s.22.

¹¹⁴ S.Çerezci, "De- Ti Denizli'de Tiyatro Var!", s.15.

¹¹⁵ S.Çerezci, "De- Ti Denizli'de Tiyatro Var!", s.17-18.

heveslerini kırmıştır. Murat Ergür 1999’da İstanbul’a giderken Mustafa İkizoğlu Özel PevKoloji’nde Drama Hocası olarak çalışmaya başlamıştır. Böylece De-Ti Denizli’ye tiyatro aşkını aşıladıktan sonra dağılmıştır.¹¹⁶

2000’lere gelindiğinde Belediye Şehir Tiyatrosunda sergilenen oyunlar tiyatro severlerle Denizli’de buluşmaya devam etmiştir. Nitekim Denizli’de tiyatro festivali her yıl düzenli olarak yapılırken, devlet tiyatrosu turne bölgesi olarak her hafta düzenli tiyatro oyunlarını Denizli’de sergilemiştir¹¹⁷. Günümüzde de Denizli halkı tiyatroya çok önem vererek başlıca eğlence araçlarından biri olarak görmüştür. Öyle ki Denizli Büyükşehir Belediyesi Devlet Tiyatrosu’nda sergilenen oyunların biletleri günler öncesinden tükenmiştir.¹¹⁸

---

¹¹⁶ S. Çerezci, “De- Ti Denizli’de Tiyatro Var!”, s.19.

¹¹⁷ Bu bilgi 1981 Denizli doğumlu Önder Tahmaz’ alınmıştır. (01.12.2020).

¹¹⁸ Bu bilgi 2001 Denizli doğumlu Rabia Ongun’dan alınmıştır. (01.12.2020).

Sonuç

Cumhuriyet döneminde Türkiye’de yaşanan gelişmeler Denizli’yi de etkisi altına almıştır. Denizlililer kendi toplum kurallarını yaşatmaya çalışırken diğer taraftan yeni gelen modern hayatı da benimsemişlerdir. Bu durum Denizli’de yaşanan eğence hayatında etkisini göstermiştir. 1940’larda Denizli’de ailece gidilip eğlenilecek mekanlarda yaşanan azlık, ailelerin çay bahçelerine yönelmelerine neden olmuştur. Denizli’de neredeyse tüm Denizli halkı kır gezileri düzenlerken, Hıdırellez daima eğlencenin ve birliğin simgesi olarak büyük bir coşkuyla kutlanmıştır.

Günümüzde de eğence hayatının vazgeçilmezlerinden sayılan futbolla Denizli halkı 1922’de tanışmıştır. Her ne kadar Denizli futbolu ilk yıllarda sorun yaşamış olsa da zamanla Denizli halkının vazgeçilmez eğence araçlarından biri olmuştur. Ayrıca futbol dışında bisiklet sporu ve deve güreşleri gibi eğence araçları da Denizli’ler tarafından benimsenmiştir.

Denizli halkının sinemaya ve tiyatroya olan ilgisi ve katılımı ilk günden itibaren çok yüksek olmuştur. Denizli halkının sinemaya olan merakı her geçen gün artarken özellikle 1960’larda yazlık sinemalar ve tiyatrolar Denizli eğence hayatının vazgeçilmezleri arasında yer almıştır. Ancak 1980’den sonra video ve televizyondaki gelişmeler dolayısıyla tıpkı Türkiye’de olduğu gibi Denizli’de de sinemaya olan ilgi azalmıştır. Bu durum Denizli yazlık sinemalarının çoğunun kapanmasına neden olmuştur. Fakat, tiyatroya olan ilgi devam etmiştir. Bunun sonucunda 1982’de kurulan De-Ti o dönem Anadolu’daki tek özel tiyatro topluluğu olmayı başarmıştır.

Sonuç olarak, Cumhuriyet tarihi boyunca; Denizli halkı, eğence hayatının her zaman içinde yer almıştır. 1928’te ilk sinemanın kurulmasıyla başlayan ve 1930’larda tiyatro ile devam eden Denizli eğence hayatı, çeşitlenerek günümüze kadar sürmüştür.

Kaynaklar

Arşiv Belgeleri

CBA, 30.18.1.2/163.61.16.

CBA, 490.1.0.0./1221.56.2.

CBA, 490.1.0.0/1207.4.2.

CBA, 490.1.0.0./1216.40.3.

Gazete

“Çamlık”, *Denizli*, 10 İkin Kanun (Ocak) 1936, S.630.

“İncilipınar ve Park”, *Denizli*, 27 Mart 1937, S. 758.

“Sayın Halkımızı Faideli Bir Müjde Yıldız Park Açıldı”, *Denizli*, 11 Mayıs 1937, S.778.

“Belediyeden Halkın Beklediği Bir Şey”, *Denizli*, 11 Mayıs 1937, S.778.

“İncirli Pınar’ın Açılma Töreni”, *Denizli*, 15 Temmuz 1937, S.792.

Denizli, 1 Ocak 1966, S.4578.

Denizli, 4 Temmuz 1969, S.5628.

“Denizli Yeni Yıla Huzur Ve Neşe İçinde Girdi”, *Denizli*, 1 Ocak 1973, S.6697.

“Belediye Zabıtası Bayramda Gece Gündüz Çalışacak”, *Denizli*, 12 Ocak 1973, S.6707.

“Denizli’de İlk Diskotek Pamukkale’de Motel Koru’da Açıldı”, *Denizli*, 16 Mayıs 1973,
S.6809.

Denizli, 18 Mayıs 1992, S.12734.

Denizli, 12 Mart 1993, S.12986.

“Denizli’nin Süslenmesi”, *Akdeniz*, 7 İkinci Teşrin (Kasım) 1940,S. 24.

“Çamlık”, *Akdeniz*, 19 Şubat 1941, S.94.

“İncilipınar”, *Akdeniz*, 23 Mayıs 1942, S.365.

“İncilipınar Yüzme Havuzu Ne Alemde?”, *Hizmet*, 7 Mart 1981, S.1442.

“İncilipınar’a Taşınan Lunaparkta Bayram İçin Yenilikler Yapılıyor”, *Hizmet*, 10 Ekim 1980,
S.1318.

İncilipınar mesireliğinin hizmete açılması için yapılan çalışmalara hız verildi”, *Hizmet*, 10
Ekim 1980, S.1318.

“İncilipınar Havuzlarını Bir Spor Kulübü İşletecek”, *Hizmet*, 10 Mart 1981, S. 1460.

“İncilipınar Yüzme Havuzu Kabinlerinin Sarhoş Yuvası Haline Geldiği İddia Ediliyor”, *Hizmet*, 7 Temmuz 1984, S.2389.

“İncilipınar Yüzme Havuzları Bu Yıl Hizmete Girebilecek Mi?”, *Hizmet*, 15 Nisan 1985, S.2603

Hizmet, 22 Mayıs 1987, S.3323.

Hizmet, 1 Haziran 1987, S.3328.

Hizmet, 27 Haziran 1987, S.3351.

Hizmet, 24 Mayıs 1988, S.3628.

Hizmet, 30 Haziran 1988 S.3660.

Hizmet, 26 Şubat 1994, S.5363.

Hizmet, 2 Mart 1994, S.5366.

Hizmet, 12 Aralık 2002, S.8125.

Hizmet, 30 Ekim 2006, S.9293.

Hizmet, 27 Ağustos 2007.

Meydan, 3 Temmuz 1988, S.4430.

“Yılmaz Lunapark Bu Hafta Sezonu Kapatıyor”, *Meydan*, 14 Eylül 1988, S. 4469.

Denizli Demokrat, 27 Mart 1991, S.1.

Kitaplar, Makaleler ve Tezler

AÇIKGÖZ, Ö., “Şehir, Şehir Toplum ve Şehir Sosyolojisi”, *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, S.35, 2007, s. 57-83.

ALKAN, H., ‘Popüler Kültür ve Eğlence Hayatı, Ankara’nın Eğlence Hayatı Üzerine Sosyo-Kültürel Bir İnceleme’, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008.

ALTIPARMAK, S., ‘Cumhuriyet Dönemi Denizli’nin Sosyal Tarihi’, Yüksek Lisan Tezi, Afyon 2008.

ALPAY, Y., *Modern Türkiye’de Kültür ve Sanat (1932-2019)*, *Modern Türkiye Tarihi*, Pegem Akademi, Ankara 2019.

AKBEYİK, H., *Yaşayanlar Gözüyle Denizli*, Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Denizli 2019.

AKYOL, Y., “Türkiye’de Halkevlerine İlişkin Çalışmalar ve Değerlendirmeler Üzerine”, *DEÜ Atatürk İlkeleri İnkılap Tarihi Enstitüsü Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırma Dergisi*, C.2, S.6-7, 1996, s.131-145.

- AYTEKİN, S., *Dağılan Köyün Hikayesi Attouda Hisar*, (Haz. Ercan Haytoğlu), Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Denizli 2017.
- CEYLAN, E., “*Eğlence Ve Kültür Tüketiminin Kent ve Kırsal Toplumlarında Sosyo-Ekonomik Statü Grupları Bağlamında Değerlendirilmesi*”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2020.
- Cumhuriyetin 50. Yılında Denizli 1973 İl Yıllığı, Denizli Valiliği, Ankara 1973.
- ÇELİKTEMEL, Ö., Thomen, “Halkevlerinde Eğitici Sinema Repertuarı: Erken Cumhuriyet Türkiye’sinde Sinema, Eğitim, Propaganda (1923-1945)”, *Sinecine Sinema Araştırmaları Dergisi*, S.6, 2015, s.49-75.
- ÇEREZCİ, S., “De- Ti Denizli’de Tiyatro Var!” *Geçmişten Günümüze Denizli Dergisi*, S.45, Denizli 2015, s.14-18.
- ÇEREZCİ, S., “De-Ti Şen’den Bugüne Denizli Uluslararası Amatör Tiyatrolar Festivali”, *Geçmişten Günümüze Denizli Dergisi*, S.45, Denizli 2015, s.15-22.
- ERDOĞAN, G. ve AKAY ÇORBACIOĞLU, S., “Denizli Kent Kimliği Bileşenleri”, *Kent Akademisi Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi*, C.11, S. 3, 2008, s. 459-473.
- ERSAN, M., “Türkiye Selçuklularında Halkın Eğlence Hayatı”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C.21, S.2, Aralık 2006, s. 77-92.
- Denizli İl Yıllığı 1967*, Ay Yıldız Matbaası, Ankara 1968.
- GÜVEN, A., “Kent, Kentleşme ve Kentsel Yönetim İhtiyacı”, *Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives*, 2016, s. 21-30.
- GÖÇGÜN, Ö., “1922’den 1960’lı Yıllara Uzanan Çizgide: Denizli’nin Futbol Tarihi”, *Geçmişten Günümüze Denizli Dergisi*, S.28, Denizli 2011, s. 6-11.
- GÖÇGÜN, S., *Cumhuriyet Döneminde Denizli’nin Spor ve Kültür Tarihçesi*, (Haz. Önder Göçgün), Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Denizli 2014.
- GÜRGEY, İ., “Bir Zamanlar Denizli”, *Geçmişten Günümüze Denizli Dergisi*, S. 22, Denizli 2009, s.35-39.
- İNAN, S., “Denizli’deki Halkevleri ve Faaliyetleri (1932-1951)”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S.25-26, 2000, s.135-157.
- HAYTOĞLU, E., “Dünden Bugüne Sarayköy’de Güreş Deveciliği ve Geleneksel Deve Güreşleri”, *III. Uluslararası Selçuk-Efes Devecilik Kültürü ve Deve Güreşleri Sempozyumu*, I. C., İzmir- Selçuk, Ocak 2019, s.214-252.
- HIDIROĞLU, İ., *Türkiye’de 1980 Sonrası Sinema Politikaları*, Doktora Tezi, Ankara 2010.

- KAPTAN, Ő. T., “Denizli’de Adet ve Gelenekler”, *Merkez Efendi Sempozyumu*, Şafak Basımevi, Manisa 1988, s.299-300.
- KIRKPINAR, D., ‘12 Eylöl Askeri Darbesi’nin Gençliğin Üzerindeki Etkileri’, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2009.
- KODAL, T., *Cumhuriyet Döneminde Denizli (1923-1938)*, Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Denizli 2015.
- KORKUTALP, M., “Denizli’de Yazlık Sinemalar”, *Geçmişten Günümüze Denizli Dergisi*, S.11, 2006, s.77-80.
- LÜLECİ, Y., “Erken Cumhuriyet Döneminde Atatürk ve CHP’nin Sinema Politikası”, *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, S.31, 2018, s.222-248.
- ÖZDEMİR, Y. ve AKTAŞ, E., “Halkevleri (1932’den 1951’e), *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.45, 2011, s.235-262.
- ÖZTEKİN, Ö., “Cumhuriyet Dönemi Türk Eğlence Kültürü”, *Milli Folklor (Üç Aylık Uluslar Arası Halk Bilim Dergisi)*, C.9, 17, S.66, 2005, s.133-138.
- ÖZTÜRKMEN, A., *Zamanı Eylemek, Eğlenmek: Cumhuriyet Dönemi Eğlence Biçimlerini Yeniden Düşünmek 75 Yılda Değişen Yaşam Değişen İnsan: Cumhuriyet Modaları*, Türkiye İş Bankası-Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 1999.
- SARIKAYA, M., *Her Yönü İle Denizli*, Gültürk Yayınları, Denizli 1972.
- ŞEMSİOĞLU, C., *20. Yüzyıl Başlarında Denizli*, Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Denizli 2016.
- TEKEREK, M., “Bir Propaganda Aracı Olarak Türkiye’de Sinema: Atatürk Dönemi”, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, S.37, 2020, s.181-204.
- UYSAL, M. A., *Her Yönü İle Denizli Kazası*, Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Denizli 2016.
- UYSAL, S., *Şehrin İzleri Denizli’nin Kentleşme Süreci*, Mavi Nefes Yayınevi, Denizli 2017.
- YALÇIN, O., *Denizli*, Özyürek Yayınevi, İstanbul 1960.
- YAHYAGİL, M., “Kentlerin Kültürün Gelişmesindeki Etkileri”, *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, S.25, 1998,s.105-120.
- YAVUZÇEHRE, P., *Savaş, Kentsel Mekânda Değişim Denizli*, Denizli Belediyesi Kültür Yayınları, Denizli 2011.
- YAVUZÇEHRE, P., Savaş “Küreselleşmenin Artan Etkisinde Denizli”, *İdealkent*, S.8, 2013.
- Yurt Ansiklopedisi*, C.3, Anadolu Yayıncılık, İstanbul 1982,s.200-227.

İnternet Kaynakları

<http://www.horozmedya.com/magazin-7/cleon-adore-de-7-gun-canli-muzik-3766.html>,(05.12.2020).

<http://www.horozmedya.com/guncel-2/karahayit-da-cumhuriyet-senligi.html>,(05.12.2020).

<http://www.horozmedya.com/guncel-2/baloya-yogun-katilim-5926.html>, (05.12.2020).

[https://www.denizlihaber.com/ozgun/isin-asli/himaye-i-eftalden-belediye-sanat-\(06.12020\)](https://www.denizlihaber.com/ozgun/isin-asli/himaye-i-eftalden-belediye-sanat-(06.12020)).

<https://cip.tuik.gov.tr/#>, (06.12.2020).

Sözlü Kaynaklar

1965 Tavas doğumlu İbrahim Akoğlu, (01.12.2020).

1981 Denizli doğumlu Önder Tahmaz, (01.12.2020).

2001 Denizli doğumlu Rabia Ogun, (01.12.2020).